

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet / Tanszék	Magyar Néprajz és Antropológia Intézet
1.4 Szakterület	Kultúratudományok
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Néprajz

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	LLT2205 Archetipikus szimbolizáció: kultúra, vallás, politika a társadalomban							
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Tánzos Vilmos egyetemi tanár							
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Tánzos Vilmos egyetemi tanár							
2.4 Tanulmányi év	2	2.5 Félév	2	2.6 Az értékelés módja	V	2.7 A tantárgy típusa	Tartalma szerint	Szak
							A tantárgy jellege (kötelező/választható/fakultatív)	Köt.

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1 Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium	1
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	42	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium	14
A tanulmányi idő elosztása:					
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					37
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					37
Szemináriumok / házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					20
Konzultáció					2
Vizsgák					2
Más tevékenységek.....					
3.7 Egyéni munka össz-óraszám	98				
3.8 A félév össz-óraszám	154				
3.9 Kreditszám	4				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	• infrastruktúra (terem, tábla, laptop, vetítő)
5.2 A szeminárium lebonyolításának feltételei	• infrastruktúra (terem, tábla, laptop, vetítő)

6. Elsajátítandó kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • kulturális tények és jelenségek elemzéséhez szükséges alapfogalmak, elméletek és módszerek ismerete és alkalmazása • kulturális tények leírása és értelmezése többszemponútú kontextualizáción keresztül • szakspecifikus fogalmak és módszerek interdiszciplináris keretben való értelmezése • kulturális tények elemzésében érvényesíthető szempontok előnyeinek és hátrányainak felmérése megfelelő kritériumok alkalmazásával • a szaktudás átadásában (ti. annak ismertetésére, kifejtésére) legalkalmasabbnak vélt eljárások felismerése, valamint alkalmazásuk sajátosságainak és következményeinek tudatosítása • a néprajzi alapfogalmak, módszerek és elméletek (be)azonosítása, illetve meghatározása • a néprajzi irányzatok és módszerek fontosságának felismerése, sajátosságainak beazonosítása a kultúrákutató tudománytörténeti kontextusában
Általános kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • a szakmai feladatok kijelölt határidőn belüli hatékony és felelősségteljes teljesítése/megvalósítása a tudományos tevékenység etikai elveinek tiszteletben tartásával és a szakszerű hivatkozás szabályainak szigorú alkalmazásával (gyakorlati jellegű tevékenységek során a magyar népi kultúra különböző területein fellelhető, gyűjthető és értelmezhető jelenségek áttekintése; lehetséges kutatási témák körvonalazása és módszertani megközelíthetőségének megvitatása) • csoporton belüli, illetve személyközi (interperszonális) kommunikációs készségek fejlesztése és a csoportmunka keretében felvállalható szerepek kialakítása

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • A tantárgy célja az egyetemes archetipikus szimbólumok rendszerének és a magyar folklór jelképeinek megismerése, továbbá a szimbólumelemzés módszerének gyakorlati elsajátítása. • A hallgatók a kultúra különböző területein (pl. vallás és mítosz, szellemi népi kultúra, populáris kultúra, szépirodalom, vizuális művészetek, nyelvi kifejezés stb.) működő archetipikus szimbólumrendszert a magyar folklór hagyományos műfajaira alapozva (hiedelemvilág, a népi líra műfajai, népszokások és szokásköltészet, verses epikus műfajok, proverbiumok, modern mítoszok stb.) ismerik meg.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • A kurzus előadásai általános elméleti ismereteket nyújtanak a képzelet archetipikus képeiről: 1. Alapfogalmak: archetípus, szimbólum, képzetkör (séma), a képzetkörök működésének dinamikus alapelvei. 2. A szimbolikus gondolkodás története a magaskultúrában, a XX. századi pszichoanalitikusok nézetei. 3. Az archetipikus szimbólumok rendszerszerűsége, a szimbolizáció motiváltsága és vallásos jellege. 4. A szimbólumok szerepe a megismerésben (vallás, mítosz, művészetek).

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
<p>1. A mítoszok szimbolizmusa Fogalmak: mitopoétikus kor, mítosz és rítus, szimbolizmus a mítoszokban, szinkretizmus, dulaizmus, bináris oppozíciók Kötelező könyvészet: 1. Lucien Lévy-Bruhl: A természeti népek világképe. In: Ferge Zsuzsa (szerk.): A francia szociológia. Bp., 1971. 161–178.; 2. Voigt Vilmos: A primitív vallások és a primitív gondolkodás. In: A vallási élmény története. Bp., 2004. 115–139.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p>	frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés	

<p>1. Cocchiara, Giuseppe.: Az örök vadember. Bp., 1965.;</p> <p>2. Eliade, Mircea: A szent és a profán. Bp., 1987.;</p> <p>3. Frazer, J. G.: Az Aranyág. Bp., 1965/1995.;</p> <p>4. Kirk, G. S.: A mítosz. Bp., 1993.;</p> <p>5. Meletyinszkij, Je.: A mítosz poétikája. Bp., 1985.;</p> <p>6. Tokarev, Sz. A. (szerk.): Mitológiai Enciklopédia. I–II. Bp. 1988.;</p> <p>7. Ivanov, Vjacseszlav V.: A kettős szimbolikus osztályozásról. In: Nyelv, mítosz, kultúra. Budapest, 48–66.;</p> <p>8. Fejős Zoltán: A szimbolizáció problémája Lévi-Straussnál. In: Kapitány Ágnes–Kapitány Gábor (szerk.): „Jelbeszéd az életünk”. A szimbolizáció története és kutatásának módszerei. Budapest, 1995. 2</p>		
<p>2. A szimbólum fogalmának platonikus értelmezése</p> <p>Fogalmak: az arisztotelészi metafora fogalma, a platoni képszemlélet, a keresztény neoplatonizmus (Pseudo-Dionysios Areopagita)</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Gombrich, Ernst: Icones Symbolicae. A szimbolikus kifejezés filozófiái és ezek hatása a művészetre. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Szeged, 1997. 31–114.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <p>1. Jan Białostocki: Ikonográfia. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Szeged, 1997. 227–251.;</p> <p>2. Platon: Összes művei. Budapest, 1984. 1–3.;</p> <p>3. Maurice de Gandillac: Pseudo-Dionüsziosz. In: Ruhbach, G.–Sudbrack, 4. J.: Nagy misztikusok. Bp., Kairosz Kiadó, 79–94.</p>	frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés	
<p>3. A középkori képszemlélet</p> <p>Fogalmak: univerzális szimbolizmus, didaktikus jelleg, misztikus jelleg, ferences képszemlélet, ars memoriae a középkorban</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Duby, Georges: A középkor képi világa: In: A katedrálisok kora. Bp., 1998. 231–270.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <p>1. Gombrich, Ernst: Icones Symbolicae. A szimbolikus kifejezés filozófiái és ezek hatása a művészetre. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Szeged, 1997. 31–114.;</p> <p>2. Daniel Arasse: Ars Memoriae és vizuális szimbólumok. A képzelet kritikája és a reneszánsz vége. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Szeged, 1997. 115–156.;</p> <p>3. Gurevics, A. J.: A középkori népi kultúra. Bp., 1987.;</p> <p>4. Assmann, Jan: A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban. Budapest, Atlantisz Könyvkiadó, 1999.</p>	frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés	
<p>4. A középkori karneváli világgép</p> <p>Fogalmak: orgiasztikus jelleg, az erőszak megnyilvánulásai, charivari, a szavak inváziója, termékenységkultusz, káosz és kozmusz oppozíciója etc.</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Tánczos Vilmos: A karneváli világ: In: Folklórszimbólumok. Kolozsvár, 2006. 86–101.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <p>1. Bahtyin, Mihail: François Rabelais művészete. A középkor és a reneszánsz népi kultúrája. Bp., 1982.;</p> <p>2. Peter Burke: Népi kultúra a kora újkori Európában. Bp., 1991. 213–285. (Két fejezet: A Farsang világa; A Böjt diadala);</p> <p>3. Ginzburg, Carlo: Rituális fosztogatások. In: Sebők Marcell (szerk.): Történeti</p>	frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés	

<p>antropológia. Módszertani írások és esettanulmányok. Budapest, Replika Kör, 2000. 279–298.;</p> <p>4. Schindler, Norbert: Karnevál, egyház és fordított világ. A 16. századi nevetéskultúra funkciójáról. In: Sebők Marcell (szerk.): Történeti antropológia. Módszertani írások és esettanulmányok. Budapest, Replika Kör, 2000. 183 – 216.</p>		
<p>5. A keresztény angelológia Fogalmak: az angyalok és köztes terek, angyalok és keresztény idő, a védelmező angyal</p> <p>Kötelező könyvészet: 1. Pleşu, Andrei 2006: Despre îngerii. Bucureşti, Humanitas</p> <p>Ajánlott könyvészet: 1. Bachelard, Gaston: Aerul şi visele. Eseu despre imaginaţia mişcării. Bucureşti, Editura Univers, 1999.;</p> <p>2. Elekes András: Az angyalok és mi. Teológiai/gyakorlati szempontok az angyalok és angyaltanok értelmezéséhez. Székelyföld X. 2006. 7. 94–104.;</p> <p>3. Réau, Louis: Iconographie de l'art chrétien. I., II/1–2., III/1–3., Paris, PUF, 1955.;</p> <p>4. Pócs Éva: Egyházi benedekció – paraszti ráolvasás. In: Hofer Tamás (szerk.): Történeti antropológia. Budapest, 1984. 109–137.</p>	<p>frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	
<p>6. A középkori időfelfogás Fogalmak: ciklikus és messianisztikus idő, a lineáris idő a kereszténységben, eszkatologikus szimbólumok, a paradicsom és az aranykor</p> <p>Kötelező könyvészet: 1. Gurevics, A. J.: A középkor tér- és időszemlélete. In: A középkori ember világképe. Bp., 1979. 25–134.</p> <p>Ajánlott könyvészet: 1. Eliade, Mircea: Az örök visszatérés mítosza, avagy a mindenség és a történelem. Bp., 1993.;</p> <p>2. Zirkuli Péter: „A történelem réműlete”. Eliade mítoszelméletéről. BUKSZ, 1996, nyár, 186–203.;</p> <p>3. Gagy József: Jelek égen és földön. Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 1998.;</p> <p>4. Fejős Zoltán (szerk.): Idő és antropológia. Bp., 2000.;</p> <p>5. Daniélou, Jean: A történelem misztériuma. Budapest, Kairosz Kiadó, 2006.;</p> <p>6. Delumeau, Jean: A paradicsom története – a gyönyörök kertje. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2004.;</p> <p>7. Tánczos Vilmos: Folklórszimbólumok. Kv., 2006. 232–247. és 293–303.</p>	<p>frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	
<p>7. A középkori térfelfogás Fogalmak: szent tér, démonizált tér, imádat és zarándoklat a középkorban, a keresztút</p> <p>Kötelező könyvészet: 1. Gurevics, A. J.: A középkor tér- és időszemlélete. In: A középkori ember világképe. Bp., 1979. 25–134.</p> <p>Ajánlott könyvészet: 1. Bausinger, Hermann: Népi kultúra a technika korszakában. Bp., 1995.;</p> <p>2. Pierre Nora: Les lieux de mémoire. I–III. Paris, 1984–1993.;</p> <p>3. Sigal, Pierre André: Isten vándorai. Középkori zarándoklatok és zarándokok. Budapest, 1989.;</p> <p>4. Voigt Vilmos: Egy példa: vallás és vándorlás. In: A vallási élmény története.</p>	<p>frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	

<p>Bp., 2004. 189–207.;</p> <p>5. Bartha Elek: Vallásökológia. Debrecen, 1992.;</p> <p>6. Bálint Sándor–Barna Gábor: Búcsújáró magyarok. Bp., 1994.;</p> <p>7. Eliade, Mircea: A szent és a profán. Bp., 1987.</p>		
<p>8. Vallásos szimbolizmus a modern korban (barokk, felvilágosodás, romantika)</p> <p>Fogalmak: a 16-18. századi egyház reformja, a racionalizmus a kép új elképzeléseiben, a modern miszticizmus</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Burke, Peter: Népi kultúra a kora újkori Európában. Bp., 1991.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <p>1. Hobsbawm, Eric: Primitív lázadók. Vázlatok a társadalmi mozgalmak archaikus formáiról a XIX. és a XX. században. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1974.;</p> <p>2. Kiss László: Az „ezeréves birodalom”. A millenarista eszme állandósága és változása a népi szektákban és mozgalmakban. Szofi. 2002/VI., 1–2. sz., 120–130.;</p> <p>3. Cohn, Norman: The Pursuit of the Millenium. Secker&Warburg, London, 1957.;</p> <p>4. Voigt Vilmos: A vallási élmény története. Bp., 2004. 115–139.;</p> <p>5. Gagy József: Jelek égen és földön. Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 1998.;</p> <p>6. Kiss Dénes: A CE szövetség és a református egyház. Erdélyi Társadalom, 1/2., 2003. 55–66.;</p> <p>7. Szigeti Jenő: Protestáns népi látomások a XVIII. századból. I. kötet. Budapest, L’Harmattan, 2006.;</p> <p>8. Budai Pál: A’ Köznép babonái és Balvélekedései ellen való Prédikáziók. Nagybjom 1811–1824. Sajtó alá rendezte: Szacsvey Éva és Szalánszki Edit. Budapest, L’ Harmattan–PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, 2005.</p>	<p>frontális előadás, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	
<p>9. A pszichoanalízis szimbólumfelfogása (S. Freud, C. G. Jung)</p> <p>Fogalmak: a belső képek, a mentális képek, a képzeletbeli szerkezet, a kollektív archetipusok, az archetipusok és a vallás</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Jung, Carl Gustav: Az ember és szimbólumai. Bp., 1993.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <p>1. Jan Białostocki: A „kerettémák” és az archetipikus képek. In: Régi és új a művészettörténetben. Budapest, 1982.;</p> <p>2. Uő: Ikonográfia. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Szeged. 1997. 227–251.;</p> <p>3. Jeleazar Meletyinszkij: Analitikus pszichológia. In: A mítosz poétikája. Budapest, 1985., 74–95.;</p> <p>4. Tánczos Vilmos: A folklór képi nyelve. In: Uő: Folklórszimbólumok. Kolozsvár, KJNT–BBTE, 2006. 7–27.</p>	<p>frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	
<p>10. A képzelet antropológiai struktúrái (Gilbert Durand rendszere)</p> <p>Fogalmak: az archetipális mítoszkritika, az archetipusok sajátos szemiozisa, az ősképek, a kulturális szimbólumok, a szimbólumkonstellációk</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Ries, Julien: A vallásos ember és a szent az új antropológiai szemlélet</p>	<p>frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	

<p>megvilágításában. In: Uő. (szerk.): A szent antropológiája. Bp., 2003. 27–54.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Durand, Gilbert: Structurile antropologice ale imaginarului. Bucureşti, Editura Univers, 1977.;2. Uő: Imaginarul. Eseu despre ştiinţele şi filozofia imaginii. In: Avanturile imaginii. Bucureşti, Nemira, 1999. 123–207.;3. Uő: A vallásos ember és szimbólumai. In: Ries, Julien (szerk.): A szent antropológiája. A homo religiosus eredete és problémája. Budapest, Typotex, 2003. 75–124.		
<p>11. A hamburgi ikonológiai iskola</p> <p>Kötelező könyvészet: -</p> <p>Ernst Cassirer: A szimbolikus formák filozófiája</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Szőnyi György Endre: A szimbolikus formák filozófiája – Ernst Cassirer. In: Pictura & Scriptura. Hagyományalapú kulturális reprezentációk huszadik századi elméletei. Szeged, JATEPress, 2004., 45–52.;2. Voigt Vilmos: Bevezetés Ernst Cassirer szimbólumhasználatába. In: Kapitány Ágnes–Kapitány Gábor: „Jelbeszéd az életünk” A szimbolizáció története és kutatásának módszerei. Budapest, 1995. 247–257.;3. Meletyinszkij, Jeleazar: Szimbolikus elméletek. In: A mítosz poétikája. Budapest, 1985., 58–74. (E. Cassirer szimbólumfelfogásához);4. Cassirer, Ernst: Szimbolikus formák. Budapest, Osiris, 2000. <p>B.) Az ikonológia etnológusa: Erwin Panofsky. Ernst Gombrich rendszere.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Szőnyi György Endre: Ikonográfia és ikonológia II. Panofsky és Gombrich rendszerei. In: Pictura & Scriptura. Szeged, JATEPress, 2004., 75–114. <p>C.) Aby Warburg mint a posztmodern előfutára</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Szőnyi György Endre: Pictura & Scriptura. Hagyományalapú kulturális reprezentációk huszadik századi elméletei. Szeged, JATEPress, 2004., 53–74. és 203–228. (Két fejezet: I. Ikonográfia és ikonológia I. Történeti áttekintés és Aby Warburg munkássága. II. Posztstrukturalista recepció: Warburg esete.)	<p>frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	
<p>12. Szimbolikus rítusok. Arnold van Gennep és Mary Douglas a rítusokról</p> <p>Fogalmak: átmeneti rítus, beavatás, a ritualizált népi jogfelfogás, az átmeneti rítusok szakaszai</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Fejős Zoltán: Az átmeneti rítusok. Arnold van Gennep elméletének vázlata. Ethnographia XC. 1979. 406–414.;2. Mary Douglas: Külső határok. In: Biczó Gábor: Antropológiai irányzatok a második világháború után. Debrecen, é. n., 235–251. <p>Ajánlott könyvészet:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Gennep van, Arnold: Riturile de trecere. Iaşi, Polirom, 1996.;2. Balázs Lajos: A vágy rítusai – rítusstratégiák. A születés, házasság, halál szokásvilágának lelki hátteréről. Kolozsvár, Scientia Kiadó, 2006.;3. Dülmen, Richard von: A rettenet színháza. Ítélezési gyakorlat és büntetőrituálék a kora újkorban. Budapest, 1990.;4. Tárkány-Szűcs Ernő: Magyar jogi népszokások. Budapest, 1981.;5. Gurevics, A. J.: „Jogra épül az ország...” In: A középkori ember vilásképe. Bp., 134–184.	<p>frontális előadás leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	
<p>13. Imaginárius a modern korban</p> <p>Fogalmak: társadalmi kommunikáció az elektronikus korban, kép és írás,</p>	<p>frontális előadás leíró, értelmező</p>	

<p>intermedialitás, virtuális valóság, tér és idő a modern korban</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Nyíri Kristóf: Hagyomány és szóbeliség. In: Uó: A hagyomány filozófiája. Budapest, T-Twins - Lukács Archívum, 1994.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <p>1. Nyíri Kristóf: Hagyomány és képi gondolkodás. Székfoglalók a Magyar Tudományos Akadémián. Társadalomtudományok, 2001.;</p> <p>2. Uó: A virtuális egyetem felé. Educatio 1997/4; Uó: A virtuális egyetem filozófiájához. Liget, 2000 február;</p> <p>3. McLuhan, Marshall: A közlési eszköz maga az üzenet. In: Halász László (szerk.): Vége a Gutenberg-galaxisnak? Bp., 1985.;</p> <p>4. Postman, Neil: Amusing Ourselves to Death. Public Discourse in the Age of Show Business. New York, Penguin Books, 1986.;</p> <p>5. Virilio, Paul: Az eltűnés esztétikája. Budapest, Balassi Kiadó, 1992.</p>	<p>és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés</p>	
<p>14. A fotográfia antropológiája</p> <p>Fogalmak: a fénykép a hagyományos társadalomban, értelmezési lehetőségek, módszerek</p> <p>Kötelező könyvészet:</p> <p>1. Nagy Károly Zsolt: A fotóantropológia és az antropológiai fotó lehetőségei a „digitális képi forradalom“ korában. Tabula VIII. 2005. 1. 91–109.</p> <p>Ajánlott könyvészet:</p> <p>1. Kunt Ernő: A fénykép a parasztság életében. Vizuális-antropológiai megközelítés. Népi Kultúra–Népi Társadalom XIV. 1987. 235–290.;</p> <p>2. Uó: Az antropológia keresése. Budapest, L’Harmattan, Documentatio Ethnographica 20. 2003.</p>	<p>interaktív tevékenység(ek) rendszerezés</p>	<p>a félév során elhangzottak, megbeszéltek áttekintése/ismétlése (koherens egészzé való összeállítás) a lényeg összefoglalása, fontosabb elemek/adatok kiemelése, hallgatók kérdéseinek megválaszolása</p>

Könyvészet

BIAŁOSTOCKI, Jan

1982 A „kerettémák” és az archetipikus képek. In: Uő: *Régi és új a művészettörténetben*. Budapest, 167–177.

BRAGA, Corin

1999 *10 studii de arhetipologie*. Cluj–Napoca, Editura Dacia

DÂNCU, Vasile Sebastian

1999 *Comunicarea simbolică*. Arhitectura discursului publicitar. Cluj-Napoca, Editura Dacia

DURAND, Gilbert

1977 *Structurile antropologice ale imaginarului*. Bucureşti (2. ed. 2000., Bucureşti, Univers)

ELIADE, Mircea

1997 *Képek és jelképek*. Budapest Részletek: G. Dumézil előszava (7–31.), A „középpont” szimbolikája (33–71.), Szimbolizmus és történelem (195–229.)

FRYE, Northrop

2001 Az irodalom archetipusai. In: Bókay Antal–Vilcsék Béla (szerk.): *A magyar irodalomtudomány kialakulása*. Budapest

GOMBRICH, Ernst

1977 *Icones smbolicae*. A szimbolikus kifejezés filozófiái és ezek hatása a művészetre. In: Pál József (szerk.): *Az ikonológia elmélete*. Szöveggyűjtemény az irodalom és a képzőművészet szimbolizmusáról. Szeged, JATEPress, 31–114.

JUNG, Carl Gustav

1993 A tudattalan megközelítése. In: Uő: *Az ember és szimbólumai*. Budapest, 17–105.

LŰKŐ Gábor

1942/1987/2001 A magyar jelképrendszer. In: *A magyar lélek formái*. Budapest, 7–156.

MORARU, Mădălina

2009 *Mit și publicitate*. Bucureşti, Nemira

PÁL József (szerk.)

1997 *Az ikonológia elmélete*. Szöveggyűjtemény az irodalom és a képzőművészet szimbolizmusáról. Szeged, JATE Press, Ikonológia és Műértelmezés 1.

PLATÓN

1983 *Válogatott művei*. Budapest, Európa Könyvkiadó

RÓHEIM Géza

1984 *A bűvös tükör*. Válogatás Róheim Géza tanulmányaiból. Budapest, Magvető Kiadó

SZŐNYI György Endre

2004 *Pictura & Scriptura*. Hagyományalapú kulturális reprezentációk huszadik századi elméletei. Szeged, JATEPress, Ikonológia és Műértelmezés 10.

TÁNCZOS Vilmos

2001 *Nyiss kaput, angyal!* Moldvai csángó népi imádságok. Archetipikus szimbolizáció és élettér. Budapest, Püski Kiadó

TÁNCZOS Vilmos

2006 *Folklórszimbólumok*. Egyetemi jegyzet. Kolozsvár, KJNT–BBTE Magyar Néprajz és Kulturális Antropológia Tanszék

8.2 Szeminárium (7 szeminárium a 14-ből)

1. Szimbolizmus a mítoszbán

Fogalmak: animizmus, mágia fetiszizmus, a kulturális primitivizmus esztétikája, samanizmus

Kötelező könyvészet:

1. Cocchiara, Giuseppe.: Az európai folklór története. Budapest 1962.

Ajánlott könyvészet:

1. Eliade, Mircea: Vallási hiedelmek és eszmék története. Bp. I–III. 1993.;

2. Diószegi Vilmos: A sámánhit emlékei a magyar népi műveltségben. Bp., 1959/1998.; 3. Dienes István: A honfoglaló magyarok és ősi hiedelmeik. In: Hajdú Péter (szerk.): Uráli népek. Budapest, 1975. 77–108.;

4. Diószegi Vilmos: A pogány magyarok hitvilága. Bp., 1967.;

5. Dömötör Tekla: A magyar nép hiedelemvilága. Bp., 1981.

Didaktikai módszerek

interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés

Megjegyzések

A szemináriumokon egy-egy archetipikus képzetkör bemutatását kell elvégezni a mítoszok, a folklór, az irodalom, a nyelv és a képzőművészetek

		területéről vett példák segítségével.
2. Mitopoétikus világgép a Gilgamesben Kötelező könyvészet: 1. Gilgames. Agyagtáblák üzenete. Válogatta és a jegyzeteket írta Komoróczy Géza. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1986. 64–141.	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
3. Egy ortodox ikon szimbolizmusa (Andrej Rubljov: Troica) Kötelező könyvészet: 1. Orosz György: Egy XV. századi ortodox ikon üzenete a ma emberének. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXVII. 1989. 141–145. Ajánlott könyvészet: 1. Pomeranc, Grigorij: Rubljov Szentháromsága. 2000 1990, július–augusztus, 92–98.; 2. Cserbák András: A keleti templom ikonográfiája és a vizuális kommunikáció. In: Barna Gábor (szerk.): A szentisztelet történeti rétegei és formái Magyarországon és Közép-Európában. Szeged, Néprajzi Tanszék, 2001. 32–40.; 3. Ruzsa György: Ikonok könyve. Bp., 1981.	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
4. A karneváli világgép a középkorban Fogalmak: orgiasztikus jelleg, az erőszak intézményei, káosz és kozmosz dualizmusa, a szavak inváziója, termékenységgépzetek etc. Kötelező könyvészet: 1. Tánczos Vilmos: A karneváli világ: In: Folklórszimbólumok. Kolozsvár, 2006. 86–101. Ajánlott könyvészet: 1. Bahtyin, Mihail: François Rabelais művészete. A középkor és a reneszánsz népi kultúrája. Bp., 1982.; 2. Peter Burke: Népi kultúra a kora újkori Európában. Bp., 1991. 213–285. (Két fejezet: A Farsang világa; A Böjt diadala); 3. Ginzburg, Carlo: Rituális fosztogatások. In: Sebők Marcell (szerk.): Történeti antropológia. Módszertani írások és esettanulmányok. Budapest, Replika Kör, 2000. 279–298.; 4. Schindler, Norbert: Karnevál, egyház és fordított világ. A 16. századi nevetéskultúra funkciójáról. In: Sebők Marcell (szerk.): Történeti antropológia. Módszertani írások és esettanulmányok. Budapest, Replika Kör, 2000. 183 – 216.	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
5. A keresztény démonképzetek Fogalmak: a Rossz archetípusa, az ördög fogalmának történeti változása, védekezési lehetőségek, az angyalok lázadása, ördög a folklórban Kötelező könyvészet: 1. Röchrich, Lutz: Az ördög alakja a népköltészetben. Ethnographia LXXVII. 1966. 2. 212–228.; Ajánlott könyvészet: 1. Delumeau, Jean: Liniștiți și ocrotiți. Sentimentul de securitate în Occidentul de altădată. I–II. Iași, Polirom, 2005.; 2. Muchembled, Robert (red.): Magia și vrăjitoria în Europa din Evul Mediu până astăzi. București, Humanitas, 1997.; 3. Nola, Alfonso M. di: Diavolul. Chipurile, isprăvile istoria Satanei și prezența sa malefică la toate popoarele din Antichitate până astăzi. București, Editura BIC ALL, 2000.;	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	

<p>4. Takács György: Kantéros, lüderc, rekegő. Hárompataki csángó hiedelemmondák. Budapest, Magyar Napló, 2004.</p>		
<p>6. A középkori időfogalom Fogalmak: ciklikus és messianisztikus idő, eszkatológia, aranykor, paradicsom Kötelező könyvészet: 1. Gurevics, A. J.: A középkor tér- és időszemlélete. In: A középkori ember világképe. Bp., 1979. 25–134. Ajánlott könyvészet: 1. Eliade, Mircea: Az örök visszatérés mítosza, avagy a mindenség és a történelem. Bp., 1993.; 2. Zirkuli Péter: „A történelem réműlete”. Eliade mítoszelméletéről. BUKSZ, 1996, nyár, 186–203.; 3. Gagyi József: Jelek égen és földön. Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 1998.; 4. Fejős Zoltán (szerk.): Idő és antropológia. Bp., 2000.; 5. Daniélou, Jean: A történelem misztériuma. Budapest, Kairosz Kiadó, 2006.; 6. Delumeau, Jean: A paradicsom története – a gyönyörök kertje. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2004. 7. Tánczos Vilmos: Folklor-szimbólumok. Kv., 2006. 232–247. és 293–303.</p>	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
<p>7. A középkori térképzetek Fogalmak: szent és profán tér, a tér szerkezete, démoni és szent tér, búcsújárások a középkorban, keresztútvégzés, ars memoriae Kötelező könyvészet: 1. Gurevics, A. J.: A középkor tér- és időszemlélete. In: A középkori ember világképe. Bp., 1979. 25–134. Ajánlott könyvészet: 1. Bausinger, Hermann: Népi kultúra a technika korszakában. Bp., 1995.; 2. Pierre Nora: Les lieux de mémoire. I–III. Paris, 1984–1993.; 3. Sigal, Pierre André: Isten vándorai. Középkori zarándoklatok és zarándokok. Budapest, 1989.; 4. Voigt Vilmos: Egy példa: vallás és vándorlás. In: A vallási élmény története. Bp., 2004. 189–207.; 5. Bartha Elek: Vallásökológia. Debrecen, 1992.; 6. Bálint Sándor–Barna Gábor: Búcsújáró magyarok. Bp., 1994.; 7. Eliade, Mircea: A szent és a profán. Bp., 1987.</p>	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
<p>8. Michel Montaigne felfogása a képzeletről Kötelező könyvészet: 1. Michel Montaigne: Esszék. Bukarest, Kriterion, Téka, 1983. – A következő részek: A hazugokról (43–47), A képzelet erejéről (62–67), A gyermeknevelésről (73–90), A hiúságról (220–228) Ajánlott könyvészet: 1. M. Montaigne: Esszék. In: Vajda Mihály (szerk.) Reneszánsz etikai antológia. Bp., 1984. 318–419.; 2. Daniel Arasse: Ars Memoriae és vizuális szimbólumok. A képzelet kritikája és a reneszánsz vége. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Szeged, 1997. 138–156.; Cesare Ripa: Iconologia (1593). Budapest, 1997.</p>	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	

<p>9. A barokk kor szimbólumfelfogása Fogalmak: a barokk neoplatonizmus, a képek racionális értelmezése Kötelező könyvészet: 1. Moles A. Abraham: A giccs a boldogság művészete. Budapest, Háttér Kiadó, 1996. Ajánlott könyvészet: 1. Ernst Gombrich: Icones Symbolicae. A szimbolikus kifejezés filozófiái és ezek hatása a művészetre. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Szeged, 1997. 31–114.; 2. Uő.: A művészet története. Budapest, Gondolat Kiadó, 1983.; Jan Białostocki: Ikonográfia. In: Pál József (szerk.): Az ikonológia elmélete. Ikonológia és műértelmezés I. Szeged. 1997. 227–251.</p>	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
<p>10. A Szent a 20. századi mítoszelméletekben Fogalmak: a szent apriori eszméje R. Otto felfogásában, a vallás és az archetipusok, a Szent fenomenológiai felfogása Kötelező könyvészet: 1. Durand, Gilbert: A vallásos ember és szimbólumai. In: Ries, Julien (szerk.): A szent antropológiája. Bp., 2003. 75–124. Ajánlott könyvészet: 1. Otto, Rudolf: A szent. Az isteni eszméjében rejlő irracionális és viszonya a racionálishoz. Budapest, 1997. 11–17., 22–43.; 2. Voigt Vilmos: A „szent” és a „szentség”. In: A vallási élmény története. Bp. 2004. 70–76.; 3. Eliade, Mircea: A szent és a profán. A vallási lényegről. Budapest, 1987/1996.; 4. Durkheim, Émile: A vallási élet elemi formái. Budapest, L’Harmattan, 2003. (Részlete: A vallási élet elemi formái. In: Bohannon, Paul–Glazer, Mark (szerk.): Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest, 1997. 353–366.); 5. Dubuisson, Daniel: Mitologii ale secolului XX. Dumézil, Lévi-Strauss, Eliade. Iași, Polirom, 2003.; 6. Gerardus van der Leeuw: A vallás fenomenológiája. Budapest, 2001.</p>	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
<p>11. Egy kollektív rítus szimbolikus jelentéselemei (E. Panofsky elméletének alkalmazása) Ajánlott könyvészet: 1. Szőnyi György Endre: Ikonográfia és ikonológia II. Panofsky és Gombrich rendszerei. In: Pictura & Scriptura. Szeged, JATEPress, 2004., 75–114.</p>	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	
<p>12. Az ajándék. A kaláka mint a munka ajándékcseréje Concepte: reciprocitate socială, capital simbolic, munca ca dar Kötelező könyvészet: 1. Mauss, Marcel: Tanulmány az ajándékról. In: Uő: Szociológia és antropológia. Budapest, Osiris, 2000. 195–338. Ajánlott könyvészet: 1. Bourdieu, Pierre: A szimbolikus tőke. In: A társadalmi egyenlőtlenségek</p>	interpretatív magyarázat, vizuális szemléltetés és megbeszélés	

<p>újratermelődése. Bp., 1978.;</p> <p>2. Hajdú-Farkas Zoltán: Csíki kaláka. Csíkszereda, Pro-Print, é. n.;</p> <p>3. Stahl, Henri H.: A román tributális rendszer. In: A régi román falu és öröksége. Bp., 1992. 114–134.</p>		
<p>13. Az antropológiai film Munkamódszer: Beszélgetés antropológiai filmek részleteiről. Kötelező könyvészet: Halmos Ádám (szerk.): A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus. Budapest, Daléktus Fesztivál, Palantír Film Vizuális Antropológiai Alapítvány, 2004. Ajánlott könyvészet: Tari János: Néprajzi filmezés Magyarországon. Budapest, Európai Folklór Intézet, 2002.</p>	<p>interaktív tevékenység(ek) rendszerezés, interpretatív magyarázat, megbeszélés</p>	
<p>14. Összefoglalás. Következtetések. A hallgatók szemináriumi dolgozatának előkészítése. Kötelező könyvészet: nincs Ajánlott könyvészet: Tánczos Vilmos: Folklórszimbólumok. Kolozsvár, 2007.</p>	<p>interaktív tevékenység(ek) rendszerezés, interpretatív magyarázat, megbeszélés</p>	
<p>Könyvészet Lásd előbb az egyes szemináriumi témáknál.</p>		

9. A szakmai területek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvadásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával

<ul style="list-style-type: none"> • Az ARACIS kritériumainak megfelelően, az intézet/a tanszék együttműködik a szakmai és a társadalmi-gazdasági szférák képviselőivel, különösképp az erdélyi múzeumokkal és a Kriza János Néprajzi Társasággal. • a tantárgy tartalmilag összhangban van mind az érvényben lévő hazai tanrend tanegységeivel, mind a magyar és nemzetközi felsőoktatási intézményekben oktatott (azonos vagy hasonló) tanegységekkel • a tantárgy tartalma a nemzetközi és a magyar néprajzi szakirodalom klasszikus és kortárs kézikönyveire, forráskiadványaira és periodikáira egyaránt alapsz a tanegységért felelős egyetemi oktató a tudományterület szakembereként tartódik számon (I. tudományos cím, publikációs lista, hazai és nemzetközi konferenciaszereplés)

10. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési szempontok	10.2 Értékelési módok	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	<p>a) A félév végén a hallgatók kollokválnak a kurzus és a szemináriumok anyagából. A kollokviumon egy teszt jellegű <i>feladatlap</i> kérdéseire válaszolva a hallgatóknak a képzelet archetipikus képeit kell felismerniük, megnevezniük és értelmezniük különböző műfajokban (képzőművészet, filmművészet, irodalom, mítosz, folklór, populáris mitológia stb.)</p> <p>b) A vizsgán írásban elemzik egy rövid néprajzi <i>film</i> vagy <i>filmrészlet archetipikus szimólumait</i>.</p>		50%

10.5 Szeminárium	A szemináriumi anyagból nincs külön vizsga. Az értékelés együtt történik a kurzus anyagával.		50%
10.6 Minimális követelmények			
<ul style="list-style-type: none">• a terminológia ismerete, adekvát használata• a szakirodalomban való tájékozódás• a vizsgára való jelentkezés előfeltétele a kijelölt feladatok elvégzése a hiányzást felhalmozó hallgatóknak plusz vizsgakérdésekre kell válaszolniuk			

A kitöltés időpontja 2024. 04. 02.	Az előadásért felelős tanár aláírása 	A szemináriumért felelős tanár aláírása
Az intézeti jóváhagyás időpontja 2024. 04. 15.	Az intézetvezető aláírása 	
A dékáni jóváhagyás időpontja	A felelős dékánhelyettes aláírása	A kar pecsétje